

Bulgular:

Bu analizin kapsamı geçmiş dönemdeki analizlerden farklı olarak Ağustos – Aralık 2010 tarihleri arasında ana akım medyanın izlenmesiyle sınırlı tutulmuş ancak Ahtamar Adası'nda düzenlenen ayin gibi nefret söylemi açısından çarpıcı nitelikteki örnekler de dahil edilmiştir.

İncelenen dönem içerisinde dini ve etnik grupları hedef alan 13 haber ve köşe yazısı tespit edilmiştir. Buna ek olarak yine geçmiş dönemden farklı olarak bir tanesi kadına yönelik ayrımcılık içeren, bir tanesi de eşcinsellere yönelik nefret söylemi içeren iki örnek de ek olarak analiz edilmiştir.

İncelenen örneklerde en fazla nefret söylemine hedef olan grup Ermenilerdir (13 örneğin yedisi Ermenileri hedef almaktadır). İki köşe yazısında Kürtlere yönelik nefret söylemi tespit edilmiştir. Bunun en önemli nedeni köşe yazarlarının iktidar partisini eleştirirken, açılım politikalarını dolayısıyla Kürt sorununu merkeze almalarıdır. Hıristiyan, Yahudi ve göç eden (Türk, Arap, Afrikalı, Balkanlı) toplumlara yönelik birer adet nefret söylemi örneği görülmüştür.

Örneklerin sekiz tanesini haberler, beş tanesini köşe yazıları oluşturmaktadır. Haberler ve köşe yazılarının gazetelere dengeli bir biçimde dağıldığından söz edilebilir.

İncelenen gazetelerde yer alan nefret söylemi örnekleri ilk üç dönemde olduğu gibi kendi içinde içerdiği olumsuz önyargı ve genellemelerden, hakaret, aşağılama, düşmanca söyleme dek çeşitli kategorilere ayrılarak incelenmiştir.

- 1) Abartma / Yükleme / Çarpıtma
- 2) Küfür / Hakaret / Aşağılama
- 3) Düşmanlık / Savaş Söylemi
- 4) Doğal Kimlik özgesini nefret aşağılama unsuru olarak kullanma / Simgeleştirme

Dini ve etnik grupları hedef alan örnekler içinde yine en çok (13 örnekten yedisi) Düşmanlık / Savaş Söylemi kategorisinde nefret söylemi içermektedir. On dört örnekle Küfür / Hakaret Aşağılama içeren nefret söylemleri izlemekte, iki örnek de Abartma / Yükleme / Çarpıtma kategorisine girmektedir.

Aşağıda belirlenen kategorilerden temsil yeteneği güçlü, seçilmiş örneklerin detaylı analizleri yer almaktadır:

Kategorilerden örnekler:

Düşmanlık / Savaş Söylemi Örnekleri

Başlık : Tecavüz Adasında Ermeni Ayini

Gazete: Yeniçağ

Tarih: 19.09.2010

Tür: Haber

Yazar : Salim Yavaşođlu

Ahtamar Adası'nda bulunan Ermeni Surp Haç Kilisesi'nde 95 yıl sonra gerçekleştirilen ayinin bazı gazetelerde haberleştirilme tarzı nefret söylemi konusunda çalışanlar için oldukça çarpıcı örnekler ortaya koymuştur. Yeniçağ Gazetesi'nde Salim Yavaşoğlu tarafından kaleme alınan manşet haber de bunlardan bir tanesidir.

İlk sayfada manşet olarak verilen haberi, içerdiği ifadeler, sözcük seçimi gibi metnin unsurları düzleminde incelemeyen önce sayfa tasarımı, görsel kullanımı ve yazı karakterleriyle oluşan söylemi ortaya koymak yerinde olacaktır.

Yeniçağ gazetesinin 19 Eylül tarihli nüshasının ilk sayfasının üst orta bölümünde yer alan (gazetelerin teşhirde görünen bölümü) haberin başlığında koyu (bold) ve büyük harfler tercih edilmiştir. Daha önceki incelemelerde de çok sık karşılaştığımız üzere bu karakterde başlık kullanımının amacı genellikle ifadenin anlamının ve etkisinin güçlendirilmeye çalışılmasıdır. Habere ilişkin olarak manşetten oldukça küçük boyutta, sağda Ermeni Surp Haç Kilisesi'nin fotoğrafı kullanılmıştır. Sayfanın sol bölümünden aşağı doğru devam eden spot ve haber metnin hemen yanında sayfanın tam merkezinde bir kadın fotoğrafı kullanılmıştır. Fotoğraf AKP Milletvekili Ayşenur Bahçekapılı'ya aittir ve manşet haberle değil sağ alt kısımda yer alan, fotoğrafa göre çok daha küçük boyutta bir habere aittir. Gazetenin tam merkezindeki bu fotoğraf tercihi, söz konusu fotoğrafın manşetle de ilişkilendirildiği izlenimi yaratmaktadır. Çünkü haber içeriğinde hem kadınlara yönelik geçmişte uygulanan şiddet iddiaları hem de o sırada düzenlenen ayine izin verdiği için iktidar partisine yönelik eleştiriler yer almaktadır. İncelenen haberle ilgisi olmasa dahi AKP'li kadın bir milletvekilinin fotoğrafının kullanılış biçimi gazetenin adeta bir taşla iki kuş vurmaya çalıştığına işaret etmektedir.

Haber ilk sayfanın yanı sıra içeride 8. Sayfada da kendine yer bulmuş, gazete söz konusu ayine oldukça geniş yer ayırmıştır. İlk sayfada manşetin hem altında manşetin gerekçesini kısaca özetleyen bir spot yer almaktadır. Spotta yer alan iddiaya göre işgal yıllarında Ermeni çeteler Müslüman kadınlara bu adada tecavüz etmişlerdir ve şimdi bu çetelerin torunları yine aynı yerde ayin yapmak istemektedirler. İddiaların doğruluğunu, kaynağını göz ardı ederek yalnızca kullanılan sözcüklerin düz anlamları üzerinden yapılan bir okumada bile dini ve etnik ayrımcılığın söyleme ne derece etkin olduğu anlaşılmaktadır. Haberi yazan Kurtuluş Savaşı'nda dahi Ermenileri düşman safında gördüğünü, her ne kadar "çeteler" diyerek sanki tüm Ermenileri kastetmiyormuş gibi yapsa da hemen arkasından ayin için gelen tüm Ermenileri onların torunları olarak nitelemiştir. Haberde bir başka dinin gerekliliği olan ayinin önüne "sözde" sıfatı getirilerek hem alt metinde soykırım konusuna gönderme yapılmış hem de böyle bir ayinin ya da gerekliliğinin "uydurma" olduğu iddia edilmiştir. Üçüncü unsur olarak haberde iddia edilen kadına yönelik bir şiddet iken bu bir namus meselesi şeklinde ortaya konmuştur. Bütün bunların

sonucunda denilebilir ki gazetenin kadınlara yönelik şiddeti referans vererek gösterdiği tepkinin altından erkek egemen, milliyetçi, muhafazakar bir zihniyet ortaya çıkmaktadır.

“İşgal yıllarında, bölgedeki Müslüman kadınları Akdamar’a kaçırap namuslarına leke süren Ermeni çetecilerin torunları bugün sözde ibadet için Van’a geliyor!”

Haber metnin ilk paragrafında spotta yer alan iddialar biraz daha ayrıntı verilerek, örneğin tecavüze uğrayan kadınların intihar etmesi gibi, tekrar edilmektedir. Ancak spotta olduğu gibi burada da söz konusu iddiaların dayandırıldığı kaynak açıklanmamış, doğruluğu kanıtlanmamış, herkesçe bilinen gerçeklermiş gibi sunulmuştur. Ancak farklı olarak spotta kadınlar Müslüman olarak tanımlanırken haberde “Türk kadınları” tamlaması kullanılmıştır. Türk ve Müslüman kavramlarının birbirlerinin yerine kullanılması gazetenin tercih ettiği ideolojik bakış açısını yansıtırken diğer taraftan bu aidiyetlerle bağı olmayanları doğrudan “öteki” konumuna itmektedir.

Haberin ilk sayfasındaki bölümünün ikinci kısmını adanın siyasi olarak taşıdığı önem oluşturmaktadır. Haber metninde olabildiğince yansız bir dil kullanılmış, yalnızca Türkiye Ermenileri Vekili’nin Van Müftüsü’nü ziyareti anlatılmış olsa da, gazete “Siyasi açıdan anlamı büyükmüş!” başlığıyla hem bu ziyaretin hem de adanın siyasi açıdan taşıdığı anlamın önemine inanmadığını daha baştan okuyucusuna iletmiştir.

Habere ilişkin fotoğrafın (kilisenin fotoğrafı) yanında ise bu kiliseyi onaran iktidar partisi eleştirilmekte “soykırmacı iftirası atan” Ermenistan’ı memnun etmek için AKP’nin çok fazla para harcadığı, harcanan paranın miktarları verilerek belirtilmiştir. Dikkat edileceği üzere gazetenin eleştirisinde Ermenistan’ın memnun edilmek istendiği vurgulanmış, Türkiye’de yaşanan Ermenilerden hiç söz edilmemiş, Türkiye Ermenileri Vekili’nin ziyaretine yer verilmesine rağmen, adeta yok sayılmıştır. Gazete Ermenileri ancak Ermenistan’da yaşayanlar olarak ve düşman safında dikkate almaktadır.

Habere iç sayfada da (sekizinci sayfa) geniş yer verilmiştir. Manşet haberle aynı başlığı taşıyan iç sayfadaki bölümde ilk sayfadaki iddialar iktidar partisinin verdiği desteğin eleştirisi merkeze alınarak sürdürülmüştür. Hazırlıkların anlatıldığı “Haçın yeri tespit edilecek” ara başlığının altında ayin için gelip otelde yer bulamayanlar için Van’da oturan 3 bin 500 kişinin evini konuklara açtığı bilgisi verilmiş olmasına rağmen gazete bu bilgiyi sıradan bir olay gibi görmüş, haberi toplumsal dayanışma yönünden ele alma fırsatını kullanmamıştır. Zaten hemen arkasından gelen ara başlıkların altında bu toplumsal dayanışmaya olumsuz yaklaşımını Vali’nin açıklamasını bir nevi çarpıtarak kanıtlamıştır. Koyu renkli harflerle verilen Van Valisi’nin açıklamalarının sonunda: **“Güvenlik bakımından herhangi bir olumsuzluk beklemiyoruz. Ama en kötü senaryoya göre her türlü tedbirimizi aldık. Kötü niyetli insanlar dışarıdan gelebilir. Onlara karşı her türlü tedbiri aldık”** ifadesi yer almıştır. Açıklamanın bütünü dikkate alındığında Vali’nin yapılacak ayin için her türlü desteği verdiği, herhangi bir olumsuzluk beklemediği anlaşılmaktadır. Vali’nin demecinin hemen ardından İğdir Asılsız Ermeni İddialarıyla Mücadele Derneği Başkanı Göksel Gülbey’in provokasyon iddiaları eklenmiş, metnin bu

şekilde düzenlenmesiyle Vali'nin "**Kötü niyetli insanlar dışarıdan gelebilir**" cümlesiyle Ermenileri kastettiği algısı yaratılmaya çalışılmıştır.

Gazetenin ayini hedef alan tepkisinin odağında yer alan "tecavüz" iddiası, iç sayfada yine herkesçe bilinen ve kabul edilmiş bir gerçeklik gibi sunulmuş ve yine hiçbir kaynak gösterilmemiştir. İddialara ilişkin sunulan tek kaynak bir öğretmenin iddialarıdır. İddiaların sahibi öğretmenin uzmanlık alanı, bu bilgileri nereden ve nasıl edindiğine dair de bir bilgi bulunmamakta ancak sanki iddiayı ortaya koyan öğretmen ve haberi yapan gazeteci orada bulunmuş, yaşanan her şeyi gözleriyle görmüş gibi ayrıntılar verilmiş, hatta öğretmenin koyu renk harflerle verilen iddialarında di'li geçmiş zaman (görülen geçmiş zaman) eki kullanılmıştır.

Sonuç olarak haber içeriğinde, gazetenin yer vermekten kaçamadığı pek çok olumlu gelişme (Türkiye'deki Ermenilerin ilgisi, Van halkının konukseverliği, iki din adamının buluşması) önemsiz ayrıntılar şeklinde yer almış ya da aslında olumlu olmadığı algısı yaratılmaya çalışılmıştır. Gerek Uluslararası Gazeteciler Federasyonu'nun yayınladığı Gazetecilerin Davranış İlkeleri Deklarasyonu'nda gerekse Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Hak ve Sorumluluklar Bildirgesi'nde gazetecilerin barışı, demokrasiyi, insan haklarını, çok sesliliği ve farklılıklara saygıyı savunması gerektiği belirtilmesine rağmen haberi yapan gazeteci ve yayınlayan gazete bu fırsatı kullanmak yerine ayrımcılığı, nefreti ve düşmanlığı körükleyen bir söylemi tercih etmiştir. Bu haber bu nedenle Düşmanlık / Savaş Söylemi kategorisinde nefret söylemi içeren ve uzun bir dönem unutulmayacak bir örnek niteliğindedir.

Başlık : Barbar Rum saldırdı

Gazete: Habertürk

Tarih: 22.12.2010

Tür: Haber

Yazar :

Haberin konusunu Apoel – Pınar Karşıyaka basketbol maçı sonrasında yaşanan ve maçın Güney Kıbrıs'ta oynanması nedeniyle Pınar Karşıyakalı oyuncularını hedef alan şiddet gösterileridir. Sporda şiddet Türkiye'de ve pek çok ülkede görünen ve önlenmesi için otoritelerin mücadele verdiği bir olgudur. Ancak gazete, haberi sunuş biçimiyle, sporda şiddeti ve oyuncuların karşılaştıkları şiddetin sorumlularını eleştirmek yerine bu şiddeti etnik kökene yönelik bir şiddet olarak görmeyi tercih etmiş ve böylece söylemiyle şiddete benzer biçimde şiddetle karşılık vermiştir. Gazete Apoel taraftarları ya da

Apoel'in fanatik taraftarları yerine "*Rum fanatikleri*" tamlamasını tercih etmiş, Pınar Karşıyaka Kulübü oyuncularını da "*Türk kafilesi*" olarak nitelemiştir. Oysa herkesin bildiği gibi uzun süreden beri spor kulüplerinde farklı uluslardan, etnik kökenlerden ve dinlerden oyuncular bulunmaktadır. Aynı durum taraftarlar için de geçerlidir, teknolojinin iletişim kanallarının sınırlar ötesine ulaşmasını sağlmasıyla, pek çok spor kulübü farklı coğrafyalardan, farklı etnik ve dini kökenlerden taraftar bulmuştur. Oysa bu haberde olayların çıkış nedeni belirtilmediği halde, saldıran ve saldırıya uğrayanların etnik kökenlerinin sıkça tekrarlanmış bu yolla saldırının gerekçesinin etnik kökenler arası düşmanlık olarak algılanmasının yolu açılmıştır. Hatta bu algı:

"Rum fanatiklerin Rum Kesimi ve Ermenistan bayrakları ile otel etrafında ırkçı tezahüratlar yaptıkları bildirildi" ifadesiyle daha da güçlendirilmiştir.

Ev sahibi olması itibarıyla taraftar yönünden sayıca üstün bir takımın taraftarlarının bir başka takımın taraftarlarına şiddet uygulaması son derece olumsuz bir durumdur ve gazetelerin bu şiddetin önlenmesi yönünde taraf olmaları zorunludur. Bu haberde bu sorgulama etnik köken kavgası tezinin ardında kalmış, üstelik sıkça tekrarlanan ve tüm Rumlara mal edilmiş gibi görünen "*fanatik*" sıfatının Türkiye'de yaşayan ve bu ülkenin vatandaşı olan Rumlara incitebileceği göz ardı edilmiştir. Haber bu gerekçelerle Düşmanlık / Savaş Söylemi içeren nefret söylemi örnekleri arasına katılmıştır.

Başlık : "*Diyaspora İncirlik'i istiyor*", "*Ermeniler İncirlik'e göz dikti*", "*Ermenilerin gözü İncirlik'te*"

Gazete: Cumhuriyet, Akşam, Star

Tarih: 17.12.2010

Tür: Haber

Yazar : Elçin Poyrazlar (Cumhuriyet), AA (Star)

Aynı gün üç farklı gazetede ancak benzer bir söylemle kendine yer bulan bu üç haberin konusunu üç Ermeni ABD vatandaşının 1915 yılında aralarında İncirlik Üssü'nün arazisinin de bulunduğu mülklerine el koyulduğu iddiasıyla Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne açtığı dava oluşturmaktadır.

Star gazetesi haberi Anadolu Ajansı'ndan aldığını belirtmiş, Cumhuriyet gazetesi haber yapan muhabirini kaynak olarak göstermiş, Akşam gazetesi ise hiçbir kaynak belirtmemiştir.

Cumhuriyet ve Star gazetelerinde habere ilişkin herhangi bir görsel unsur yer almazken Akşam gazetesi davayı açan avukatın ve İncirlik Üssü'nün bir uçağın inişi sırasında çekilmiş fotoğrafı kullanılmıştır. Fotoğrafta yer alan askeri kamyon, uçağın inişi, tel örgüler gibi unsurlar bu askeri üssün faal olarak kullanıldığına işaret etmektedir.

Her üç haberin başlığında da davaya konu olan üsse ilişkin talepler olduğundan farklı gösterilmiştir. Akşam gazetesi söz konusu talepler için "*göz dikmek*" fiilini kullanırken, Star gazetesi "*gözü olmak*",

Cumhuriyet gazetesi ise “*istemek*” fiillerini tercih etmişlerdir. Her üç başlıkta da düzeyleri farklı olmakla birlikte toprak talebi anlamına gelen savaş jargonunun kullanılması dikkat çekicidir. Oysa haberin içeriği okunduğunda davayı açanların toprak değil, toprak ve mallarına el konduğu gerekçesiyle tazminat talep ettikleri belirtilmektedir. Başlıkta yer alan bir diğer dikkat çekici nokta davayı üç kişi açmış olmasına rağmen genelleştirilip bütün bir etnik gruba ya da gruba mal edilmesidir. Akşam ve Star gazetelerindeki haberlerde “Ermeniler” sözcüğü tercih edilirken, Cumhuriyet gazetesi genellemeyi biraz daraltarak “Diyaspora”yı tercih etmiştir. Bireysel açılan davaların bu şekilde genelleştirilmesi bir taraftan nefret söylemi kategorilerinden “Abartma / Yükleme / Çarpıtma”nın örneğini sunarken diğer taraftan gazetecilerin olayı toplumlar arası karşıtlık / çatışma yönünden haberleştirmeyi tercih ettiklerini de göstermektedir.

Üç gazetenin haber metinlerinde aynı olayı farklı ayrıntılarıyla görmesi bir taraftan haberleştirme süreci ile ilgili önemli bilgiler sunmuştur ancak diğer taraftan ideolojik altyapıları farklı olmasına rağmen gazetelerin ve kaynak gösterilen Anadolu Ajansı’nın söylemlerindeki benzerlik dikkat çekicidir. Anadolu Ajansı’nı kaynak gösteren Star gazetesinde haber, kısa ve daha az yorum içerir biçimde verilmiştir. Bu durum gazetenin ajans haberini doğrudan kullandığını göstermektedir. Akşam gazetesi ise Anadolu Ajansı’nın haberine ek olarak, ilişkili benzer bir davayla ilgili görüş olarak haberi genişletmiştir. Her iki haberde de bazı cümleler tırnak işareti (“”) içine alınarak dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Akşam ve Star gazetelerinde yer alan haberlerde tırnak işaretinin aynı yerlerde kullanımı, yorumu (bu bölümlerin önemli olduğu yorumunu) yapanın Anadolu Ajansı olduğunu ortaya koymaktadır.

“1915 olaylarında dedelerinin mülklerini kaybettiğini iddia eden”

“Adana’da İncirlik üssü de dahil olmak üzere, dedelerine ait toplam 49,5 hektar”

“Davoyan Davası”

Akşam gazetesi AA’dan alınan haberin devamında habere konu olan davayla benzerlik gösteren Davoyan Davası ve bu davayla ilişkisi ile ilgili olarak, davaların tarafı olmadığı halde Türk – Amerikan Dernekleri Asamblesi (ATAA) başkanından görüş almıştır. ATAA’nın Amerika Birleşik Devletleri’nde Ermeni Soykırımı iddialarıyla mücadele eden bir örgüt olduğu bilinmektedir.¹

Akşam gazetesi ayrıca davayı açan avukat Vartkes Yeghiayan’ın ve İncirlik Üssü’nün fotoğrafını kullanmıştır. Davaya konu olan arazi yalnızca İncirlik Üssü değildir. Üstelik bu üssü Amerika Birleşik Devletleri kullanmaktadır. Buna rağmen gazetenin fotoğraf tercihi talep edilenin bir askeri üs olduğunu vurgulamaya yöneliktir.

Cumhuriyet gazetesinde yer alan haberde Elçin Poyrazlar’ın imzası bulunmaktadır. Haberde Ermeniler yerine daha daraltılmış bir genellemeyle “diyaspora” sözcüğü kullanılmıştır. Üst başlıkta “Los Angeles’ta yaşayan 3 Ermeni, üssün bulunduğu topraklar için yüzlerce milyon dolarlık tazminat talep

¹ <http://www.turkishny.com/hot-news1/50-hot-news/44107-turk-ermeni-sorunu-srada-ne-varc>

etti” cümlesi yer almaktadır. Oysa Anadolu Ajansı kaynaklı haberler istenen tazminat 63,9 milyon dolardır. Haberde davayı açanların görüşlerine de yer verilmiş, davayı açanların Türkiye'nin yanı sıra üssü kiralayan ABD'yi de eleştirdikleri belirtilmiştir.

Sonuç olarak her üç haber olayı ideolojileri, yayın politikaları çerçevesinde farklı yönlerden görmeyi tercih etmişlerdir. Gazetelerin haber içeriklerindeki söylemleri, görüşlerine başvurdukları insanları tercih sebepleri düşünce özgürlüğü ve basın özgürlüğü çerçevesinde değerlendirilebilir ya da Türk basınında Ermenilerin temsili konulu başka bir araştırmanın konusu olabilir. Ancak her üç haberin başlık seçiminde de talebin yalnızca askeri üs olduğu yanlışlığı yaratılmış ve “göz dikmek”, “gözü olmak”, “istemek” fiilleriyle düşman algısı yaratılmaya çalışılmıştır. Bu üç haber bu başlık seçimleri nedeniyle “Düşmanlık / Savaş Söylemi” içeren nefret söylemi kategorisinde değerlendirilmiştir.

Küfür / Hakaret / Aşağılama Örnekleri

Başlık : Türkiye'nin gerçeği

Gazete: Sözcü

Tarih: 22.11.2010

Tür: Köşe Yazısı

Yazar :

Tokmak, geçmiş dönemde gerçekleştirilen nefret söylemi analizlerinde sıkça karşımıza çıkan, güncel olayların kısa ve çarpıcı biçimde yorumlandığı yazarı olmayan bu nedenle gazetenin editöryel görüşü olarak algılanan bir yorum köşesidir.

Köşenin bu analize aldığımız örneğinin konusu Kürt sorunudur. Kürt nüfusunun yoğun olarak yaşadığı bölgelerle diğer bölgeler arası ekonomik gelişmişlik dengesizliği bu örnekte vergi adaletsizliği yönünden ele alınmaktadır. Yoruma göre Türkiye'nin vergi yükünü İstanbul, Ankara, Kocaeli gibi iller çekmektedir. Buna karşılık Doğu ve Güneydoğu illerinden çok az vergi alınmaktadır. Kürt nüfusunun çoğunlukla yaşadığı illerin ve vergi oranlarının sıralandığı yorumda devletin bu illere “*oluk oluk para akıttığı*” ve kaydedilen vergilere kamu görevlilerinin (zorunlu olarak) maaşlarından kesilen vergilerin de dahil olduğunun altı çizilmiştir.

Yorum buradan Kürtlerin hiç vergi ödemedi, hatta su ve elektrik paralarını bile ödemedi adeta bedava yaşadıkları halde bir nevi nankörlük edip yasaları çiğnedikleri, devleti tanımadıkları sonucuna varmıştır.

*“Kürt nüfusun yoğunlukta olduğu bölgelerden alınan vergi adeta SIFIR... O bölgelerde insanlar su ve elektrik paralarını bile ödemiyor. Vergisiz, harçsız neredeyse bedava yaşıyorlar. **Buna karşılık hemen her gün yasaları çiğniyor, devleti tanımiyor, polis araçlarını taşta tutuyor, bayrağa ve ülkenin milli marşına küfrediyorlar.**”*

Nihayetinde yorum bütün bunlardan iktidar partisini sorumlu tutup, eleştirilerin hedefini buraya yönlendirse de söyleminde etnik kimlikler arasında kurduğu ve tamamen maddi güce dayanan hiyerarşi dikkat çekicidir. Bu analizin konusu olmamakla birlikte diğer taraftan analiz yalnızca verilen vergiler üzerinden yapılmış bu vergilere kaynak oluşturan yatırımlardan ve bu yatırımların dengesiz dağılımından söz edilmeyerek bir nevi saklama yoluyla çarpıtmaya yönelinmiştir. Yorumun bu çalışmanın örneklerinden birini oluşturmasının nedeni Türk kimliğinin eşitlik ilkesini ihlal ederek daha üstün bir kimlik olarak konumlanması Kürtlerin daha az vergi vermeleri nedeniyle küçümsenerek ötekileştirilmesi ve nankörlükle suçlanmasıdır. Bu nedenle Küfür / Hakaret / Aşağılama içeren nefret söylemi örneği kategorisinde değerlendirilmiştir.

Başlık : Kültürel İşgal Kuvvetleri

Gazete: Vakit

Tarih: 27.09.2010

Tür: Köşe Yazısı

Yazar : Mustafa Miyasoğlu

Köşe yazısının konusu bir başka gazetede yazan bir köşe yazarının görüşlerini eleştirmektir. Eleştirilen köşe yazarı Yahudi ve yazısının konusu Yahudileri hedef alan nefret söylemleridir. Bu araştırma kapsamında değerlendirilmeye alınan Mustafa Miyasoğlu'nun yazısı ise eleştirinin ötesine geçerek benzer şekilde nefret söyleminin yeniden üretimine yol açmıştır.

Daha detaylı şekilde ele alınacak olursa Miyasoğlu'nun eleştirdiği diğer köşe yazarı Roni Margulies, şair Necip Fazıl Kısakürek'in yazılarından Yahudilik karşıtı görüşlerini örnek göstererek eleştirmiş ve şairin adının, verildiği okul ve sokaklardan kaldırılmasını istemiştir. Miyasoğlu ise bu görüşlere katılmadığını görüşler üzerinden değil Yahudilerin "kötülükleri" üzerinden tartışmayı tercih etmiştir. Hatta yazının giriş bölümünde II. Meşrutiyetle birlikte İslam dünyasının Hıristiyanlara yenildiğini, buna bu topraklarda yaşayan Yahudilerin sevindiklerini iddia etmiş, Yahudileri düşman safına yerleştirmiştir. Yazarın I.Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı sırasında Yahudileri "biz"den saymaması bu durumun bir başka göstergesidir. Yine aşağıdaki alıntıda görülebilen "içimizdeki Yahudiler" tamlaması yazarın Yahudileri bizden değil (içimizdeki Müslümanlar denmemiştir) "ötekiler" konumuna yerleştirdiğini göstermektedir. Hatta günlük kullanımda içimizdeki tamlayanının devamında olumsuz sözcükler (hainler, düşmanlar) gelmektedir, çünkü olumlular zaten bizizdir, bu nedenle içimizdeki dostlar gibi bir kullanımla çok sık karşılaşılmaz. Yazar bunu özellikle belirtmemiş olsa da aşağıdaki paragraftan anlaşılacağı gibi kastetmiş olduğu Yahudilerin bizden olmadığı ve hatta hain olduklarıdır.

"Biz Müslümanların efendisi, Hıristiyanların kölesiyiz! Bunun yıllarca sözcülüğünü yapan ve Doğulu Hıristiyanlar olarak tanınan Levantenlerle, İspanya'daki Engizisyonla katliamdan kurtardığımız ve

maliyemizi teslim ettiğimiz içimizdeki Yahudilerle onların ekonomik ve siyasal egemenliğini sağlamaya çalışan Masonlar, buna çok sevindi. Gelişmeler Birinci Dünya Savaşı ile onların daha çok üstünlük kazanmasını sağladı ve biz Çanakkale Savaşı ile bağımsızlık meşalesini yakarak İstiklal Savaşı'na hazırlandık.”

Yazar devamında Roni Margulies'i eleştirmek için yazısından bir bölüm aktarmış ancak eleştirisini yine görüşlerine değil Yahudiliğe yönlendirmiştir. Aşağıdaki alıntıda köşe yazarının eleştirdiği yazardan başka ülkenin yazarından söz eder gibi söz ettiği dikkat çekmektedir. Oysa Roni Margulies de bu ülkenin bir yazarıdır.

“Bütün bunlar, ülke aydınlarını küçümseyen, bu ülkenin yetiştirdiği deha çapındaki bir şahsiyete küstahlık cesareti veren bütün sıfatların aciz kaldığı bir psikolojiyi yansıtıyor: Yahudinin üstünlük psikozu...”

Bu araştırmada tek bir kişiye yönelik nefret söylemi ya da hedef gösteren örnekler incelenmemektedir. Burada tek bir kişiye yönelikmiş gibi duran ancak bu bahaneyle o dine mensup toplumun tümünü hedef alan bir nefret söylemi söz konusudur. Bu nedenle bu yazı “Küfür/Hakaret/Aşağılama” içeren nefret söylemi kategorisinde değerlendirilmiştir.

Başlık : Çok Kültür Mok Kültür

Gazete: Hürriyet

Tarih: 21.10.2010

Tür: Köşe Yazısı

Yazar : Hadi Uluengin

Yazar Almanya başbakanının çok kültürlülük projesinin iflas ettiğine dair açıklamasının ardından kaleme aldığı yazısında gittikleri ülkeye uyum sağlayamayan göçmenleri eleştirmiş ancak eleştirisinin giderek yükselen dozu nefret söylemine ulaşmıştır. Yazar “*Türkler, Araplar, ciddi bir bölüm Afrikalılar ve kısmen de Balkanlılar*” olarak tarif ettiği uyum sağlayamayan göç etmiş toplulukları “*şımarıklık ve küstahlıkla*” suçlamaktadır.

Yazıda gittikleri ülkeye uyum sağlayamayan göçmenlerin yaşam tarzları hakarete varan ifadelerle eleştirilmiş, işlenen suçlar tüm topluma mal edilmiştir. Oysa aşağıdaki alıntıda görünen ve yazarın kendisiyle çeliştiğini gösteren ifadeden de anlaşılacağı gibi işlenen suçların ve çevreye zarar veren yaşam tarzlarının tüm topluma mal edilmesi doğru değildir. Her toplumda suça meyilli gruplar bulunabilir.

“Ve bu zaafı çok kurnazca istismar eden çarıklı erkânıharp yabancıların bir bölümü de kırk, elli yıl önce getirdikleri en ilkel köylülük kültür ve tarzını orada da beteriyle sürdürdüler.”

Yazar kültürel entegrasyon sürecinin başarısızlığında, göç eden bazı toplumların sorumluluğunun olduğunu çeşitli örneklerle anlattığı yazısının sonunda bir Avrupa’da ırkçı siyasi hareketlerin yükselişini meşrulaştıran bir sonuca ulaşmıştır.

“Çünkü biline, eğer bugün Batı’da ırkçılık yükseliyorsa bunun kökeni, kapıya park ettiği mütevazı otomobil Fransız işçinin gözü önünde Afrikalı haytalar tarafından yakılırken, çete evini de kundaklar diye mülk sahibinin polise bile gitmeye korkmasından kaynaklanıyor. Zaten gitse ne olacak? Üç gün sonra salınacak rezil ilkokul çocuklarına esrar satacak. Gelecek sene de yine hiçbir Fransız işçinin alın teriyle alamayacağı spor BMW’yle dolaşacak. Çünkü biline, eğer bugün Avrupa’da aşırı sağ prim yapıyorsa, zira bizzat öz be öz kızım Mağribi eşkiya metroda çantasını kapmasın ve yolda sarkıntılık yapmasın diye, Faslılarla birlikte ikâmet ettiği semtte akşamları tedbiren başını sıkmabaş örtüyor. Çünkü biline, eğer bugün yabancı husumeti tırmanıyorsa nedenini, Brüksel’deki Türk mahallesinde daha düne kadar, bedava mezbaha tahsisine rağmen kurbanların banyo küvetinde kesilmesinden dolayı bütün kanalizasyonların tıkanması oluşturuyor.”

Söz konusu köşe yazısı eleştiriyi aşan, bireylerin ya da bir grup insanın işlediği suçları tüm topluma mal eden ve buradan yola çıkarak bu toplumlara Küfür / Hakaret / Aşağılama içeren söylemi nedeniyle bu araştırmanın örnekleri arasında yer almıştır.

Abartma / Yükleme / Çarpıtma Örneği

Başlık : Tekvandoda Misyoner Tuzağı

Gazete: Akşam

Tarih: 27.12.2010

Tür: Haber

Yazar : Murat Tarhan

Akşam gazetesi spor servisinde “özel” olduğu belirtilen² haberin konusu İrlandalı bir papazın Tekvando turnuvası sırasında sporculara kitap dağıtma girişimidir. Habere göre söz konusu kitabın

² Gazetecilikte “özel haber”, başka haber kaynaklarında bulunmayan o gazetenin muhabirinin ya da muhabirlerinin ulaşım ortaya çıkardığı haber anlamına gelmektedir.

dağıtımını federasyon yetkilileri tarafından engellenmiştir. İçeriği itibariyle haber bir spor haberi olmadığı halde “özel” sıfatıyla “tehdidin” spora kadar uzandığına dikkat çekilmiştir.

Haberi yazan gazeteci ve gazetenin editöryel kadrosu için Hıristiyanlığı yayma faaliyetleri bir tehdittir, hatta haber metnindeki fiil seçimleri dikkate alındığında suç gibi sunulmuştur. Oysa yaygın kanının aksine suça yönlendirmediği takdirde herhangi bir düşüncenin ya da dinin propagandasını yapmak suç değildir. Dolayısıyla Hıristiyanlığın propagandasını yapmak da suç değildir. Bunun da ötesinde burada dağıtılan kitap haberden anlaşıldığı üzere Hıristiyanlığın değil bir vakfın propagandasını yapmaktadır.

Haberin başlığında kitap dağıtma girişimi “*tuzak*” olarak betimlenmiş, üst başlıkta dağıtımın engellenmesi “*planlarının suya düşmesi*” şeklinde ifade edilmiştir.

Haber alışıldık haber metinlerinin aksine gazetecinin hepimizi uyaran cümleleriyle başlamıştır. Türkiye bir İslam ülkesi olarak tanımlanmış (böylece Hıristiyan vatandaşlar ötekileştirilmiş) Hıristiyanlığı yayma girişimleri ise tehdit olarak nitelenmiştir.

“Türkiye, yeni bir tehdit ile karşı karşıya. İslam ülkesi olan Türkiye, yıllardır ‘Misyonerlik’ faaliyetlerinin odağında. Hıristiyanlığı yaymak için birçok girişim, bu topraklarda yapılırken, bu kez iş spora kadar uzandı.”

Haberde kitabın dağıtımının suç olduğu algısını yaratmak için sıklıkla suçla ilişkili fiiller tercih edilmiştir. Örneğin:

“...vakfın propagandasını yapan, kitap ve tişörtleri sporcularımıza dağıtmak isterken yakalandı”
“Papaza müdahale eden yetkililer, sporcularını da uyararak bu şahıstan ve dağıttıklarından uzak durulması talimatı verdi”

Haberde dağıtılmak istenen kitabın ve vakfın başında bulunan Kay Arthur’un (Arthur’un fotoğrafı daha büyük olmak üzere) verilmiştir. Arthur’un fotoğrafının altında kimliliği ve Hıristiyanlığı yayma faaliyetleri konusundaki başarıları hakkında kısa bilgi verilmiştir.

Pek çok vakfın ya da şirketin promosyon faaliyeti olarak çeşitli hediyeler dağıtmasının gayet doğal kabul edildiği günümüzde Hıristiyanlığı övdüğü gerekçesiyle böyle bir promosyon faaliyetini tehdit / suç gibi göstermek bir çarpıtmadır ve gazete Hıristiyanlığı hedef alarak nefret söylemi üretmiştir. Hıristiyanlık propagandasının bu şekilde yaftalanması toplumun bu girişimleri suç olarak algılamasına, nefret söyleminin yaygınlaşmasına hatta Rahip Santoro cinayetinde karşımıza çıktığı gibi nefret suçuna dönüşmesine yol açabilmektedir. Haber bu nedenle Abartma / Yükleme / Çarpıtma kategorisinde nefret söylemi olarak değerlendirilmiştir.

Ek:

Ayrımcılık Örnekleri:

Seçilen örnekler içinde iki örnekte cinsiyete ve cinsel kimliğe yönelik ayrımcılık tespit edilmiştir. Bu araştırmanın konusu olmamakla birlikte bu konuda çalışan örgütlerin yapmış oldukları çalışmalardan yararlanılarak bu iki örnek incelenecektir.

Başlık : Genç sevgiliyle 'soğuk' yürüyüş

Gazete: Akşam

Tarih: 14.12.2010

Tür: Haber

Yazar :

Haberin konusu bir kadın dizi oyuncusunun özel yaşamının görüntülenmesinden duyduğu rahatsızlıktır. Ancak oyuncunun yanında bulunan kişinin kendisinden küçük olduğunun özellikle belirtilmesi ve geçmişte oynadığı dizideki "Çıtırıcı Fatoş" karakterinin gerçek kimliğiyle özdeşleştirilmesiyle haber ölçütlerinin dışına çıkmış, oyuncuya yönelik hakarete varan bir dil ortaya çıkmıştır. Ayrıca medyadaki bu tür magazin haberlerinde genç sevgilisi olan ünlü erkekler için (aralarında 30-40 yaş gibi çok belirgin bir fark yoksa) herhangi bir yorumda bulunulmazken, genç sevgiliye sahip olan bir kadın olduğunda erkek egemen söylem hemen kendini belli etmekte, kadına yönelik ayrımcılık ortaya çıkmaktadır. Medyada kadınlar tarafından bile çoğu kez benimsenen bu ayrımcı söylemlerin toplamı medyada kadınların temsil sorununu ortaya çıkarmaktadır. Bu durum Kadınların Medya İzleme Grubu (MEDİZ) tarafından 2008 yılında yapılan "Medyada Kadınların Temsil Biçimleri Araştırması"yla çarpıcı biçimde ortaya konmuştur. Araştırmanın sonucu kadınların medyada en çok 3. Sayfa ve magazin haberlerinde kendilerine yer bulabildiklerini göstermektedir.³

Başlık : Eşcinsellik günahtan daha fazla birşeydir

Gazete: Taraf

Tarih: 03.08.2010

Tür: Okur Yorumu

Yazar : Murat Kapkıner

Murat Kapkıner imzasıyla taraf gazetesinde yer alan köşe yazısı Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Aliye Kavaf'ın

"Ben eşcinselliğin biyolojik bir bozukluk, bir hastalık olduğuna inanıyorum. Tedavi edilmesi gereken bir şey bence. Dolayısıyla eşcinsel evliliklere de olumlu bakmıyorum. Bakanlığımızda onlarla ilgili bir

³ <http://www.mediz.org/Kategori/7/1/Mediz.aspx>

çalışma yok. Zaten bize iletilmiş bir talep de yok. Türkiye’de eşcinseller yok demiyoruz, bu vaka var” demecinin sonrasında yine Taraf gazetesi yazarı Hilal Kaplan’ın köşe yazısında eşcinselliğin hastalık değil günah olduğu tezine cevap niteliğindedir.

Kapkiner, eşcinselliği günahtan da öte bir anomali olarak tanımlarken, eşcinselliği ve eşcinselleri ayrımcı, dışlayıcı nefret söylemleriyle betimlemiştir. Cümlelerinden bazı örnekler aşağıda yer almaktadır:

“Ki yaratılışı bozulmamış değil mümin hiçbir insan bu fiili esasen anlamaz, bilmez. Biliyorum, anlıyorum dediği a, o anomaliden kendisinde de kısmen var olduğunu çıkarırız.”

“Eğer eşcinselliğe salt ‘günah’ dersiniz, zinakâr ama sağlıklı insana hakaret etmiş olursunuz, aynı kefeye koymakla.”

“Sağlıklı insanların ilk kez tren gören ineğin trene baktığı gibi baktığı, bu gayr ı fitrî, gayr ı tabii olay günah değil (şimdilik) en genel kategori ile hastalıktır.”

Yazarın son paragraftaki kendini anlatma ve çözüm önerme çabası da başlı başına sorunludur. Farklı bir şey söylüyormuş gibi yapan yazar doğuştan ayrımcılığa geri dönmüş, eşcinselliğin kurtarılması, “normale” döndürülmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

“Bu yazı eşcinselleri aşağılamak, onları dışlamak için yazılmamış, aksine onlar için ne yapılabilir tartışmıştır. Onları kendi doğuştanlıklarına tekrar kavuşturmanın yolları ne olabilir sorusuna yanıt aramıştır.”

LGBTT (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Travesti ve Transeksüel) yönelimlerine dair nefret söylemi ve nefret suçlarının önlenmesi için Lambda İstanbul ve KAOS GL dernekleri düzenli aralıklarla medyayı tarayarak raporlar yayınlamaktadırlar. Dolayısıyla cinsel yönelimleri hedef alan nefret söylemi örnekleri bu örgütlerin yayınlarından takip edilebilir.⁴ Bu araştırma açısından ise incelenen dönemde yayınlanan ve çok sayıda nefret söylemi içeren cümleler barındıran bu örnek, nefret söyleminin suni, Müslüman, erkek, heteroseksüeller dışında pek çok grubu hedef aldığı hatta LGBTT'lere yönelik örneklerde olduğu gibi nefret suçlarını meşru göstermeye çalıştığı için değerlendirmeye alınmıştır.

⁴ <http://kaosgl.com/taxonomy/term/233>
<http://www.lambdaistanbul.org/s/medya/taaraf-gazetesi-sutunlarinda-nefret-sucu-islendi/>